

Gazeta este de 2 ori: Mercuria si Duminea, F6ia, candu concedu ajutoriale. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl., pe 1/4 3 fl. v. a. Tiera esterne 12 fl. v. a. pe unu anu seu 2 1/3 galbini mon. sunatoria.

Anulu XXXIV.

Se prenumera la postele c. r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie 6 cr. Taca timbrala a 30 cr. de fiecare publicare.

Nr. 83.

Braslovu 8 Novembre 27 Octobre

1871.

MONARCHIA AUSTRO-UNGARICA.

Transilvania.

Epistole anonime.

III. Domnule Redactoriu! Se fia intielesu si marturisitu una data pentru totudeun'a, ca dieu romanii transilvani in anii acesti din urma n'au desvoltatu activitate politica. Rogamu inse pe „Albin'a“ si pe tota lumea era si era, ca se nu uite asia usioru caus'a: Legea martiale. A mai vediutu cineva adevrata activitate politica sub presiunea leger martiale? Au nu tote incercarile de activitate s'au supresu in modu necalificabile?

In 31 Maiu*) 1867 ostasimea din garnis6na fu consemnata simplu si numai din caus'a memorandumului inmanuatu comitelui P6chy de catra una deputatiune, era primariulu chiamandu pe doi romani, le comuna strict'a porunca ce avea, de a face se curga si sange in casu de-asi'a. Maiu 1868 era se duca pe mai multi barbati de frunte din Blasiu in temniti'a ministrului Horv6th si a baronului Apor, de care'i scap6 numai intieptiunea si bunatatea monarhului, carele sci6 se reinfrene procedur'a arbitraria si se invetie pe ministrii si pe judecatori a respecta convictiunile altora. Informatiunile autentice venite dela Vien'a despre acestu casu credu, ca le ai la mana. Multiamita ferbente suveranului pentru parentesc'a sa protectiune de atunci**).

Adunarea dela Mercuria? Apoi dta scii bine, ca aceea se tien6 prin una adevrata surprisa; tocma pentru aceea inse comitetulu ei fu respanditu in tote venturile rosei.

Ar' fi bine ca se avemu cu totii memoria mai tenace, care pana acilea fusese proverbiale.

Cum se p6te ca dela an. 1871 inainte se uitamu asia usioru si se ne demintimu pe „Tiene mente“ romanescu?

D6ra uita-te, ca acuma suntemu provocati la activitate. Prin cine? In ce sensu? In ce directiune? La ce activitate? Prin coloni'a negustatorasiloru armeni, prin cativa israeliti botezati, seu germani maghiarisati? Toti 6meni de omenia, si buni de negustoriora, cu cari traitramu in pace si armonia de candu ne-amu cunoscutu. D6ra in man'a acestora este depusa s6rtea statului, acestia au se decida asupra diferentieloru n6stre nationali, asupra dreptului publicu alu Transilvaniei, asupra venitoriului nostru? Nici anticii abderiti ai greciloru cu tota curios'a loru fantasia, nu ar' fi cutezatu a-si aroga loru asemenea potere magica. Nu negustorasii si profesionistii maghiaro-secui voru fi aceia, cari se voi6sca a se face mai de risu, de catu s'au facutu vreodata abderitii cu politic'a loru locale, cu cert'a loru pentru umbr'a magariului, cu colosalele procesu escatu din caus'a catoruva broscu de ale Latonei, omorite de Democritos.

Ai vediutu dta pe unu singuru aristocratu ardelen6u intendiendu romaniloru drept'a de impaciuire in sensulu postulatelor n6stre nationali si legali, dela care nici unu romanu de on6re nu se va potea abate in tota vieti'a sa? N'ai vediutu.

*) Nu 28 Maiu, precum s'a trecut din er6re in Nr. precedente.

**) Prin care scap6 si Redactorulu de Tergulu Muresiului s. a. —

Ai auditu seu vediutu, ca clerurile diverselor confesiuni se se fia unilitu candu-va a da buna-diu'a frati6sca cleruriloru romanesci? Si cealalta inteligentia ungr6sca reprezentata prin „K6zl6ny“ et „Kelet“? N'ai vediutu.

„Id proprium est ingenti humani, odisse quem laeseris.“ Natur'a omului este asia, ca se ur6sca pe acela, pe care l'a vatamatu, a scrisu odeni6ra Tacitus, marele cunoscutoriu de 6meni.

D6ra unde este legea cea n6ua, prin care Transilvani'a ar' fi scapatu de man'a libera, adica de legea martiale impusa pe cerbicea ei in anulu 1867? Nu este nicairi.

Apoi d6ra ce -si mai batu jocu unii 6meni de noi, provocandune la activitate politica acolo, unde discutiunea este inchisa? Pe langa calamitate si sarcasmu.

D6ra ne strica pasivitatea politica, in care suntemu aruncati? Asia fusese planulu ca se ne strice, si inca f6rte multu, se amorti6sca, se destrame, se om6re. S'a intemplatu inse tocma din contra. Orice reu -si are si partea sa cea buna. Precum absolutismulu celu ferosu austriacu de diece ani, pre langa multele greutati ce aduse preste noi, ne a folositu in diverse respecte f6rte multu, era anume ne a fostu de sc6la buna pentru functionarii nostrii, asia absolutismulu acesta de acuma ne folosi in modu negativu, incatu adica noi reimpinsi de terenulu „politice“, de care ni se ametisera capetele, ne aruncaramu pe alte terenuri, unulu mai bunu decatulu altulu, si asia mergemu asternendune mai bine pentru venitoriu. Aveamu si simtiamu necesitatea unui repausu, a unui timpu de reculegere, de intrare in noi insine. Celu care nu simte acea necesitate, nu mai sciu ce p6te se simtia in lumea ac6sta. D6ra ne-amu facutu in acestu restempu prea materialisti? Bine amu facutu; macaru de amu fi inceputu mai de inainte. P6te se ecsiste pe acestu pamentu sufletulu fara corpu? Nu, ci morindu corpulu, se muta si sufletulu de aici, se inaltia in paradisu, uneori chiaru sufletulu unei natiuni intregi se duce in sinulu lui Avramu, si lasa acestu globu in posesiunea materialistiloru. Iti aduci amente din anii juniei, candu ne observ6 unu episcopu resarit6nu: „E mare prostia a dice tocma romaniloru, nu ve adunati voue comori. Unde ati vediutu voi comori la romanii din Ard6lu si din Ungari'a? Se adune, si apoi se nu le risip6sca ca nebunii pe nebunii. Dieu bine inveti6 repausatulu in D6mnulu pe romani.

Nu sciu cum ti se pare dtale, Domnule Redactoriu, eu inse ori incatrau -mi aruncu astadi ochii, vediu nesce progrese, care -mi implu sufletulu de consolatiune pentru miile de suferentie ale trecutului, si me simtiu cu atatu mai consolatu, cu catu observamu, ca mai totu ce se face la noi, se face cum se dice, in puterea bracialoru, mai nimicu de a gata, totulu prin lupta, adica prin desvoltare de puteri, ca si cum ti-ai implanta aratrulu in tieлина, seu in pamentu pietrosu. Cele mai multe se facu fara larma, fara galagia de tergoveti si de falag6la, in liniste, cu spiritele pacate. Cautati numai bine la ambele metropolii, la Asociatiunea transilvana, chiaru la Brasiovu, la Naseudu, Gherl'a, Zarandu, Fagarasiu etc. etc. Cate capitaluri adunate, bine elocate si destinate intieptiesce, cate institute n6ue resaru succesive, pe unde mai inainte nu se vedea nimicu. Man'a pe cugetu: Se potea

face mai multu din puterile proprie in periodu asia scurtu?

Inainte cu 15—20 de ani aveamu celu multu cate 9—10 teneri pe la universitati. Astadi numerulu loru se apropie la 100 (Vien'a, Munichu, Gratiu, Z6rich, Berlinu, Parisu, Turinu, Pest'a etc.)

Se potea, dicu eu, vei dice si dta, d6ca pedecele esterne, ca si cele interne, adica cele din sinulu nostru de a casa, nu era legionu. Cine vreodata a spartu paretelu cu capulu? Care poporu din monarchia, intre impregiurari analoge, ar' fi facutu in acelasiu timpu macaru numai acelea distantie pe calea progresului, pe care le amu facutu noi? Care poporu a mai fostu proscrisu, afurisitu, sugrumatu prin legi, sub numele infamu de Natio et Religio tolerata? — Mai avemu inca unu drumu lungu si greu; inse credinti'a n6stra firma si neclatita ne va salva pre noi. Eternitatea nu st6 din trei si nici din trei-dieci de ani, ci ceva mai multu.

Suntemu mustrati, ca pentru ce nu mergemu in adunarile municipali, pentru ca se strigamu si se sbieramu acolo in spartulu plumaniloru: Dreptate, dreptate! Dta scii bine, ca membrii comitetelor municipali din ti6ra au fostu rogati, provocati, indemnati si in Gazeta, si in alte diarie romanesci de nenumerate ori, ca se m6rga catu mai desu la asemeni adunari, care se tienu aici a casa, in patri'a n6stra, se ia parte la desbateri, se faca inca una sc6la de afaceri publice. N'au mersu si nu mergu. Pentru ce nu? Mai spune-le si dta mustratoriloru. D6ra mai scii una? Chiaru dintre maghiaro-secui mergu f6rte pucini la adunarile trimestrali. Intreba'i pentru ce nu, si se vedi ce respunsuri verdi -ti vei lua. Le despretiuescu, nu afla causa demna de a-si perde dilele de lucru si a face spese caletorindu „numai pentru atata tr6ba“ pe la orasie. Toti facu reu, ca nu se ducu; inse nu mergu, afara numai de aristocrati. Mai numerati, cati romani se afla ca membrii ai comitetelor municipali, si dintre acei — prea pucini, cati au placere de a suferi persiflagiuri si a-si audi limb'a luata in bajocura. D6ra inca ce va fi atunci, candu voru veni celi cu voturi virili, aristocratii si plutocratii. „Fugiti mei mojici si sarantoci, ca ve omoru, si ve platescu cu bani!“ Cu tote acestea noi repetimu: Mergeti, mergeti.

Se mai dice, ca romanii nu -si prea facu sc6le. Ai dis'o si dta p6te si a mii'a 6ra. Inse en se stamu strimbu si se vorbimu dreptu: Care poporu europ6nu si-a deschisu elu insusi din initiativ'a sa sc6le comunali etc.? —

Cine vreodata a voitu seriosu, ca romanii se aiba sc6le comunali si inca bune? Nimeni din cei dela care depende. In 18 Octobre a. c. -mi dicea unu magnatu: „De si astadi suntu reu vediuti aceia, cari facu cate ceva pentru sc6le, eu totusi amu datu din padurea mea lemne pentru sc6la din H.“ — Tamu multiamitu din tota anim'a. D6ra secuii cei dadaciti si glorificati pe tote cordele, au cumva sc6le mai multe? Si de ar' avea, ce mai mirare ar' fi, ca cultivarea loru s'a inceputu de una-data cu reformatiunea (1540—1580); era a n6stra? Abia si abia dela Iosifu II., seu adica dela revolutiunea lui Hora, Closca si Crisanu.

Ce -mi totu spunu de art. 48 din 1868?

Unu articlu fermecatu, cu care nu poti face unu singuru pasu inainte, fara a isbi in autonomi'a besericelor, seu fara a produce temerile cele mai

